

ASIELBEOORDELING BEKEERLINGEN

BESPREKING WI 2018/10 D.D. 5 JULI 2018

VERSIE 1.0

ASIELBEOORDELING BEKEERLINGEN

BESPREKING WI 2018/10 D.D. 5 JULI 2018

dr. Marnix Visscher

Coördinator juridische ondersteuning

INHOUD

SAMENVATTING EN CONCLUSIE	3
1. INLEIDING	4
1.1 Voorgeschiedenis	4
1.2 Uitgangspunten	4
2. INHOUDELIJKE BESPREKING.....	6
AD 2. - Wat is een bekering?	6
Ad 2.1 - Definities	6
Ad 2.2 - Aanleiding bekering.....	7
Ad 2.3 - Passieve en actieve bekering.....	8
AD 3. - Elementen bij een bekering	8
Ad 3.1 - Drie elementen.....	8
Ad 3.2 - Motieven voor en proces van bekering.....	9
Ad 3.3.- Kennis.....	10
Ad 3.4 - Activiteiten	11
AD 4. - Beoordeling geloofwaardigheid van een bekering.....	12
Ad 4.1 - Weging van de drie elementen bij een bekering tot een andere religie.....	12
Ad 4.2 - Weging bij een atheïst/agnost.....	14
Ad 4.3 - Bekering in land van herkomst en bekering in Nederland	15
Ad 4.4 - Wijze van uiten	15
AD 5. - Horen.....	15
AD 6. - Vrees bij terugkeer.....	15
AD 7 - Opvolgende aanvragen nadat de bekering in een eerdere procedure ongeloofwaardig is geacht	16
Voortgaande bekering	16
Veranderde bekering	16

3.	WAARDERING EN AANDACHTSPUNTEN	18
3.1.	Eigen context en context van het relaas	18
3.2	Vraagstelling	19
3.3	Deskundigheid	19
	Geen waarborgen	19
	Gebruik van 'Bekering tot Christus'	19
	Onderzoeksmethode SJ&V versus onderzoeksmethode Van Saane	19
	De beoordelingselementen en onderlinge samenhang	20
3.4.	De eigen kaders van kennis en overtuiging	20
	Minderjarigen	20
	Intervisie	20
3.4	Tolken	21
3.5	Onderzoek	21

SAMENVATTING EN CONCLUSIE

Op 29 november 2017 heeft de Tweede Kamer de regering verzocht te onderzoeken of de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekeerlingen en de seksuele gerichtheid van asielzoekers kan worden verbeterd en hiertoe met voorstellen te komen. Op 5 juli 2018 heeft de staatssecretaris een nieuwe werkinstructie WI 2018/10 gepubliceerd met aanwijzingen voor het onderzoek naar en de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekering. In onderhavig rapport wordt de werkinstructie inhoudelijk besproken. Kernvraag is in hoeverre de werkinstructie bijdraagt aan de benodigde waarborgen waarmee asielaanvragen omgeven dienen te zijn. De conclusie is dat de werkinstructie enkele belangrijke verbeteringen bevat. Onze stichting is daar blij mee. Toch menen we dat de werkinstructie over het geheel genomen nog onvoldoende waarborgen biedt voor een zorgvuldige en deskundige beoordeling van asielaanvragen van bekeerlingen.

De werkinstructie WI 2018/10 biedt een basis voor verbetering van het onderzoek naar en de beoordeling van geloofwaardigheid van bekering. Onze stichting ziet een aantal verbeteringen:

- In vergelijking met de sinds 2012 beschikbare 'vaste gedragslijn' biedt de WI een verbreding in de zin dat ook nadrukkelijk aandacht is voor afvalligheid en voor een bekering naar atheïsme en agnosticisme.
- Er is aandacht voor culturele en historische aspecten die mede een motief voor afvalligheid en bekering kunnen vormen.
- Er wordt niet meer verwacht dat een vreemdeling zich heeft verdiept in verschillende kerken en/of stromingen binnen een kerk.
- Aan verklaringen van kerken en voorgangers met informatie over de geloofspraktijk van de vreemdeling wordt gewicht toegekend.

Evenwel biedt de WI onvoldoende waarborgen voor een zorgvuldige en deskundige beoordeling. Te noemen valt onder meer:

- Er zijn geen handvatten voor het gebruik van objectieve informatiebronnen aangaande bekeringsprocessen.
- Er is onvoldoende oog voor de samenhang tussen de drie beoordelingselementen (motieven voor en proces van bekering, kennis, activiteiten).
- Bij voortgaande bekering zou de nadruk in het onderzoek meer moeten verschuiven naar activiteiten in plaats van de motieven voor en proces van (de beginfase van) de bekering.
- De bespreking van de kenmerken van een passieve vorm van bekering is te beperkt.
- Hoewel de WI er oog voor heeft dat het onderzoek niet moet plaatsvinden vanuit de (veelal westers-seculiere) context van de gehoor- of beslismedewerker, is de WI zelf niet gevrijwaard van een denken vanuit een westers-seculiere context.
- De WI biedt geen openheid voor het inschakelen van een deskundige door de IND medewerkers en de WI is er kennelijk op gericht om niet te veel waarde te hoeven toekennen aan rapporten van door de vreemdeling ingeschakelde deskundigen.
- Er is geen aandacht voor de voortdurende problematiek van de in voorkomende gevallen slechte vertaling en soms zelfs intimidatie door (veelal islamitische) tolken.

Een zwakte is tenslotte dat de door de Kamer gevraagde onderzoeken naar de praktijk van de beoordeling van geloofwaardigheid van bekering¹ thans (nog) niet openbaar zijn gemaakt. Daarmee is niet toetsbaar of de WI een adequate oplossing biedt voor gesignaleerde knelpunten. Vanuit de ervaring van onze stichting zijn de nodige kanttekeningen gemaakt. Dit zal opgevolgd worden middels een vervolgrapport met casusbesprekingen.

---

¹ Kamerstuk 34775-VI-67, vergaderjaar 2017-2018

1. INLEIDING

1.1 VOORGESCHIEDENIS

Op 30 november 2017 heeft de Tweede Kamer der Staten Generaal een motie aangenomen waarin de regering is verzocht te onderzoeken of de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekeerlingen en de seksuele gerichtheid van asielzoekers kan worden verbeterd en hiertoe met voorstellen te komen.² De kamer heeft uitdrukkelijk aangegeven dat de beoordeling met de benodigde waarborgen omgeven moet worden. Op 4 juli 2018 heeft de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid de Kamer geïnformeerd over de voorgenomen verbeteringen³ en op 5 juli is een nieuwe werkinstructie WI 2018/10 Bekeerlingen gepubliceerd. In deze notitie gaat onze stichting inhoudelijk in op deze werkinstructie.

Onze stichting heeft jarenlange ervaring met het onderzoek van asioldossiers waarin bekering tot het christelijke geloof aan de orde is. Inmiddels zijn meer dan 300 dossiers van bekeerlingen bij onze stichting bekend en beoordeeld. Onze kennis en ervaring is vastgelegd in een document "Bekering tot Christus" dat ook beschikbaar wordt gesteld aan de rechtshulpverleners en aan de IND.⁴

Onze stichting heeft op 23 maart 2018 schriftelijk advies aangaande de uitvoering van de motie aan de IND voorgelegd.⁵ In deze notitie wordt, mede tegen de achtergrond van onze advisering, besproken in hoeverre werkinstructie WI 2018/10 voorziet in de door de Kamer gevraagde waarborgen.

In deze bespreking wordt ook gelet op de algemene vereisten voor beoordeling van asielaanvragen zoals neergelegd in WI 2014/10. Verwacht mag immers worden dat een werkinstructie betreffende de beoordeling van een specifieke categorie asielaanvragen aanwijzingen bevat hoe bij de specifieke categorie van asielaanvragen voldaan kan worden aan de algemene vereisten van onderzoek en beoordeling.

In onderhavige notitie vindt een algemene bespreking plaats. In een vervolgotitie zal een en ander middels casusbesprekingen nader geconcretiseerd worden.

1.2 UITGANGSPUNTEN

Volgens WI 2014/10 moet de geloofwaardigheidsbeoordeling objectief, gestructureerd en transparant worden uitgevoerd. Dat betekent onder andere dat gebruik gemaakt moet worden van objectieerbare bronnen.⁶ Ook in de Memorie van Toelichting wordt uitdrukkelijk vermeldt dat dit mede inhoudt dat gebruik gemaakt wordt van objectieve informatiebronnen.⁷ In geval

---

² Kamerstuk 34775-VI-67, vergaderjaar 2017-2018

³ "De geloofwaardigheid van bekeerlingen en lhbt's",
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/07/04/brief-tweede-kamer-de-geloofwaardigheid-van-bekeerlingen-en-lhbt%E2%80%99s>

Onze stichting heeft op 5 juli 2018 reactie gegeven op deze kamerbrief, zie
<https://juridisch.gave.nl/wp-content/uploads/2018/07/Reactie-op-kamerbrief-SJV-180705.pdf>

⁴ Te vinden via <https://juridisch.gave.nl/bijlagen-expertiserapporten> en <https://juridisch.gave.nl/documenten-ind-medewerkers>

⁵ <https://juridisch.gave.nl/wp-content/uploads/2018/07/Bijlage-3b-Punten-voor-advies-IND-180323.pdf>

⁶ Zie WI 2014/10 par. 3.2

⁷ Memorie van toelichting (Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34 088, nr. 3;
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34088-3.html>), par. 3.1.2: "Het oordeel van het bestuur, gebaseerd op de gehoren, vergelijking met andere gehoren en hetgeen bekend is uit objectieve informatiebronnen, blijft hierom het uitgangspunt. De taak van de bestuursrechter blijft toetsing van het bestuurlijk oordeel. Primair wordt hierbij het besluit getoetst aan de vereisten van behoorlijk bestuur, met name op het zorgvuldigheidsbeginsel en het motiveringsbeginsel. Het oordeel van het bestuursorgaan over de geloofwaardigheid kan op dezelfde wijze worden getoetst. Indien het bestuursorgaan op dit punt het onderzoek naar de asielaanvraag naar het oordeel van de rechtbank onjuist, onzorgvuldig of onvolledig heeft uitgevoerd, waardoor er twijfel is over het oordeel van het bestuursorgaan, dan is de juiste weg om het besluit te vernietigen, waardoor het bestuursorgaan een nieuw besluit dient te nemen, of de rechtbank zelf in het geschil kan voorzien."

van de geloofwaardigheid van bekering kan daarbij gedacht worden aan objectieve informatiebronnen aangaande bekeringsprocessen zoals door onze stichting gebruikt wordt ter onderbouwing van onze expertiserapporten.⁸

Tevens schrijft WI 2014/10 voor dat inzicht moet worden gegeven in de weging.

In de nu volgende bespreking van WI 2018/10 zal aldus ook uitdrukkelijk aandacht gegeven worden aan de vraag of in voldoende mate gebruik gemaakt wordt en verwezen wordt naar objectieve informatiebronnen en of in voldoende mate aanwijzingen gegeven worden voor de weging.

Tenslotte wordt ook teruggegrepen op de door onze stichting gegeven adviezen en wordt ook vanuit dat perspectief een waardering uitgesproken over onderhavige WI.

---

⁸ Beschikbaar via ons document 'Bekering tot Christus' en dr. Van Saanes 'Geloofwaardigheid bekering', beide te downloaden van <https://juridisch.gave.nl/bijlagen-expertiserapporten>

2. INHOUDELIJKE BESPREKING

In de bespreking wordt de indeling van het WI gevolgd, inclusief de paragraafnummering.

AD 2. - WAT IS EEN BEKERING?

Ad 2.1 - Definities

Onze stichting kan zich grotendeels vinden in de geboden informatie.

Theïstische agnosten

Met name wordt van belang geacht de erkenning dat er naast non-theïstische agnosten ook theïstische agnosten zijn: mensen die vinden dat zij niet voldoende kennis over het wel of niet bestaan van een God hebben, maar terwege in het bestaan van een God geloven. Onze stichting komt dit geregeld tegen in dossiers van bekeerlingen die verklaren dat zij in de periode tussen geloofsafval van de islam en kennismaking met het christelijke geloof wel een geloof hielden in een Schepper-God, zonder nader kennis over Hem gehad te hebben.

Afvalligheid

Ten aanzien van het onderwerp afvalligheid heeft onze stichting wel enige reserve. Er wordt gesteld dat afvalligheid geen geloofsovertuiging is. Op zich is dat juist. Afvalligheid is een beweging van een geloof dat iemand heeft aangehangen naar een ander geloof. Volgens het WI speelt afvalligheid zowel bij bekeringen tot een andere religie, als voor vreemdelingen die bekeerd zijn tot atheïst, agnost of zich niet langer religieus duiden.

Onze stichting vraagt zich ten deze af wat de strekking is in de WI van 'zich niet langer religieus duiden' aangezien volgens de in de WI gehanteerde definitie atheïsme en agnosticisme geen religies zijn. Onze stichting houdt het er voor, dat de WI alhier beoogt een onderscheid te maken tussen een bekering tot atheïsme of agnosticisme, zijnde een bewuste toewending tot een van deze overtuigingen waaraan de vreemdeling dan ook zingeving en/of een nieuwe identiteit ontleent, en een afvalligheid die de facto resulteert in een feitelijk atheïsme en agnosticisme zonder dat deze geloven voor de vreemdeling een persoonlijke overtuiging zijn geworden. Dit kan zich in een religieus restrictieve en intolerante omgeving voordoen indien iemand wel de godsdienst waarmee hij is opgegroeid verlaten heeft maar er geen nieuw geloof of overtuiging voor in de plaats gekregen heeft waaraan hij zingeving en/of een nieuwe identiteit ontleent. Vaak geeft men aan een innerlijke leegte te ervaren die niet gevuld wordt: in de restrictieve omgeving heeft men immers nauwelijks tot geen toegang tot informatie over andere godsdiensten en overtuigingen. Er is dan sprake van een af-wending van het oude geloof (i.e. afvalligheid) zonder positieve toe-wending (i.e. bekering) tot een nieuwe overtuiging. Men houdt vast aan een individueel en veelal onzichtbaar basisgeloof dat overblijft na het afstand nemen van hetgeen is gaan tegenstaan in het oude geloof.⁹

Niet-praktiseren, afvalligheid en bekering

Het lijkt onze stichting van nut bij deze onderwerpen nog een goed overzicht te geven.

- Bij niet-praktiseren valt te denken aan mensen die, zoals de WI met andere bewoording ook stelt, niet bewust afstand hebben genomen van hun geloof maar die ook niet of slechts weinig actief zijn in het praktiseren daarvan. Er kan dan wel sprake zijn van een door de omgeving toegedichte afvalligheid met mogelijke veiligheidsrisico's ten gevolge.
- Van geloofsafval is sprake als iemand bewust afstand heeft genomen van (kernzaken van) de oude religie. Bij enkel geloofsafval kan sprake zijn van het behoud van een basisgeloof zonder dat dit tot een omljnde nieuwe invulling komt. De afvallige kan blijven zitten met een gevoel van leegte in zijn leven, vaak een gebrek aan richting en zingeving.
- Geloofsafval kan ook plaatsvinden als keerzijde van een bekering tot een andere religie of atheïstische of agnostische levensovertuiging waaraan de bekeerling zingeving en identiteit ontleend. Een bekering tot een andere religie of atheïstische of agnostische levensovertuiging kan ook plaatsvinden nadat een proces van geloofsafval al eerder heeft plaatsgevonden.

Invulling begrip religie

Onze stichting mist ook bespreking van de waarde die het begrip 'religie' voor een bekeerling kan hebben. Geregeld verklaart iemand dat het christelijke geloof geen religie is maar een relatie, ofschoon volgens de in deze WI gehanteerde

⁹ Van Saane, "Geloofwaardigheid Bekering", p. 7,8

definities het christelijke geloof wel binnen de definitie van religie valt. Op dit onderdeel is dan wel van belang de verklaringen van de vreemdeling te duiden vanuit de context van de vreemdeling en niet vanuit de context van de IND. Bij religie wordt in christelijke kringen, met name maar niet uitsluitend in de evangelische richting, vaak gedacht aan het voldoen aan regels en verplichtingen, bij relatie gaat het er om dat je contact hebt met God.¹⁰ Kenmerkend is daarbij in het christelijke geloof de liefde van God tot ons en onze liefde tot God. Dat overstijgt het niveau van religieuze handelingen, waarmee bijvoorbeeld meteen een belangrijk verschil tussen het christelijke geloof en de islam is geduid, zoals in "Bekering tot Christus", versie 4.3, par. 8.5 nader is uiteengezet.

Ad 2.2 - Aanleiding bekering

Positieve en negatieve motieven

In par. 2.1 wordt nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen afvalligheid en bekering. In deze paragraaf 2.2 valt op dat onder de noemer 'aanleiding bekering' vooral zaken opgesomd worden die aanleiding kunnen zijn voor afvalligheid. Als het gaat om de persoonlijke, de sociale, de cognitieve en de culturele, historische en religieuze aspecten, worden de bekeringsmotieven in overwegende mate besproken vanuit een negatieve ervaring met en/of waardering van het geloof waarin iemand is opgevoed. Daarmee wordt tekortgedaan aan mogelijke positieve motieven voor een bekering, die niet alleen kunnen voortkomen uit een positieve ervaring bij de kennismaking met de nieuwe godsdienst maar ook reeds kunnen voortkomen uit de godsdienst waarmee de bekeerling is opgevoed. In "Bekering tot Christus", versie 4.3, par. 5.3 en 5.4 wordt bijvoorbeeld benoemd dat moslims al vanuit de islam een positieve waardering van Jezus Christus kunnen hebben, wat een openheid kan geven voor een bekering naar het christelijke geloof. De bekering is dan niet voortgekomen uit een negatieve ervaring met of waardering van de islam, maar juist vanuit een positieve waardering van een aspect dat de islam reeds in zich heeft maar dat naar de mening van de bekeerling in volmaaktere zin in het christelijke geloof is terug te vinden.

Culturele en historische aspecten

Onze stichting waardeert het positief dat er uitdrukkelijk oog is voor culturele en historische aspecten als valide motief voor afkeer van de religie waarin iemand is opgevoed. In de door onze stichting onderzochte dossiers is een recente tendens waar te nemen dat motieven voor afvalligheid worden afgedaan als betrekking hebbend op de cultuur van het land van herkomst en niet betrekking hebbend op de in dat land overheersende religie zelf. Niet ten onrechte noemt de WI in dit verband de culturele en historische aspecten op één lijn met de religieuze aspecten. Het gaat om de samenhang: de godsdienst zoals de bekeerling die heeft leren kennen en die als zodanig in verbinding staat met de culturele en historische context waarin de godsdienst in het land van herkomst van de bekeerling zich heeft ontwikkeld en zich manifesteert.

Religieuze aspecten

Onze stichting tekent bij het voorgaande wel aan dat bij alle genoemde aspecten (de persoonlijke, sociale, cognitieve en emotionele) de religieuze aspecten een rol spelen. Of beter: dat het religieuze aspect verweven is met alle genoemde aspecten. Religie, opgevat in de brede zin van zingevingskader, doordrenkt alle aspecten van het menselijke bestaan, het denken, voelen, spreken en handelen. Religie, en daarmee ook bekering, gaat ten diepste om identiteit: "*Conversion is a radical reorganisation of identity, meaning, life.*"¹¹

Onderscheiden processen en motieven

Onze stichting acht het van groot belang dat goed onderscheiden wordt tussen motieven voor afvalligheid en motieven voor bekering. Ook dient er aandacht te zijn voor het bestaan van interesse-motieven ten onderscheid van bekeringsmotieven.¹² Ook dient onderscheid gemaakt te worden tussen een proces van afvalligheid voorafgaand aan een proces van bekering, met daarbij een tussenfase van weinig tot geen religieuze binding en activiteit, en een proces waarin geloofsafval en bekering samengaan als twee zijden van dezelfde medaille.

Beoordelingskader

De WI geeft terecht aan dat de lijst van motieven niet uitputtend bedoeld is. "*Bekeerlingen kunnen ook een andere achtergrond of aanleiding hebben om zich te bekeren. Het is aan de vreemdeling om inzichtelijk te maken wat zijn situatie was voor de bekering (beginpunt), hoe hij vervolgens in aanraking is gekomen met een andere geloofsovertuiging en hoe de bekering verder tot stand is gekomen.*" Wat gemist wordt is het aanwijzen van behulpzame objectieve informatiebronnen en van

¹⁰ Zie bv <https://www.zijnwoord.nl/studies/relatie-of-religie/>, geraadpleegd 23 juli 2017

¹¹ Definitie van Trivisano, geciteerd in: Gé Hogeweij-Speelman, "*Grensoverschrijding en bekering*", blz. 80

¹² "Bekering tot Christus", versie 4.3, par. 5.12

deskundigen die geraadpleegd kunnen worden om te beoordelen of (aspecten van) het bekeringsrelaas van de vreemdeling aannemelijk geacht kan worden. Weliswaar heeft onze stichting inmiddels begrepen dat de staatssecretaris inzet op intensievere training van de gehoor- en beslismedewerkers, doch de invulling van deze trainingen is (nog?) niet openbaar en het enkele feit dat (intensievere) training aangeboden gaat worden maakt nog niet dat besluiten voortaan voldoende inzichtelijk en toetsbaar zullen zijn.

Ad 2.3 - Passieve en actieve bekering

Het is goed dat de WI aandacht besteedt aan het onderscheid tussen een actieve en passieve vorm van bekering. In de praktijk constateert onze stichting nog regelmatig dat met name een passieve vorm van bekering 'gemist' wordt en dat bij een passieve vorm van bekering een beoordelingskader wordt gehanteerd dat past bij een actieve vorm van bekering maar niet bij een passieve vorm van bekering. Deze WI geeft onvoldoende handvaten en waarborgen om tot verbetering te komen.

Passieve bekering

In de WI wordt gesteld: "*De passieve bekering tot een andere religie overkomt een vreemdeling via een droom, een visioen of een wonder (dit is niet limitatief).*" Terecht is toegevoegd dat deze opsomming niet limitatief is. Desalniettemin wordt een gehoor- en beslismedewerker met deze presentatie makkelijk op het verkeerde been gezet. Zo geformuleerd wordt er namelijk een te directe koppeling gelegd tussen passieve bekering enerzijds en dromen, visioenen en wonderen anderzijds. Passieve bekeringsvormen worden niet primair gekenmerkt door buitengewone gebeurtenissen, maar door intense ervaringen die veroorzaakt kunnen (maar niet hoeven) te worden door buitengewone gebeurtenissen, maar ook kunnen optreden bij 'gewone' gebeurtenissen, zoals bijvoorbeeld het lezen van de Bijbel of het deelnemen aan een kerkdienst.¹³ Ook kan een droom, visioen of wonder in principe leiden tot openheid (interesse) voor het christelijke geloof zonder dat er al sprake is van een bekering. In dat geval vormt het aanleiding tot een nadere kennismaking en kan het uitlopen op een overwegend actief bekeringsproces.

Onderzoeksmethode en beoordeling

Volgens de WI leidt het onderscheid tussen een actieve en passieve vorm van bekering niet tot een wezenlijk andere onderzoeksmethode dan wel tot een andere beoordeling van de geloofwaardigheid van de verklaringen. Hiermee wordt miskent dat beide vormen van bekering een geheel eigen karakter hebben. Dat beide vormen van bekering een begin hebben, een verdere kennisname van de inhoud van het nieuwe geloof en zullen leiden tot het uiten van het geloof acht onze stichting een wel zeer algemene en daarmee onvoldoende motivatie. Immers, zoals onder andere prof. Van Saane uitdrukkelijk heeft aangegeven, is in geval van een passieve vorm van bekering het onderzoek naar de innerlijke processen van emotie en ervaring van groot belang terwijl bij een actieve vorm van bekering de nadruk van het onderzoek meer zal moeten liggen op de sociale aspecten. Het mag duidelijk zijn dat dat dient te leiden tot wezenlijk andere accenten in de vraagstelling. Ook zal de weging anders moeten uitvallen. Bij een passieve vorm van bekering dienen verklaringen over de innerlijke processen van gevoel en emotie zwaarder te wegen en verklaringen omtrent sociale en cognitieve aspecten minder zwaar, terwijl dat bij een actieve vorm van bekering andersom zal zijn. Omgekeerd wordt een actieve vorm van bekering gekenmerkt door een geleidelijke ontwikkeling zonder aanwijsbaar 'moment van bekering' (wat wel vaak verwacht wordt) terwijl een (overwegend) passieve vorm van bekering wel vaak een duidelijk bekeringsmoment kent.

AD 3. - ELEMENTEN BIJ EEN BEKERING

Ad 3.1 - Drie elementen

In navolging van de sinds 2013 bekende 'vaste gedragslijn' worden de volgende drie elementen onderscheiden:

- De motieven voor en het proces van bekering;
- De kennis van het nieuwe geloof, en;
- De activiteiten, zoals bezoeken aan religieuze bijeenkomsten die een persoon onderneemt binnen de nieuwe geloofsovertuiging en het effect van de veranderingen.

¹³ Zie bijvoorbeeld "Bekering tot Christus" versie 4.3, pag. 5.7 en 5.10. Zie ook Van Saane: "*Bij een passieve bekering heeft de bekeerling de indruk dat de bekering hem of haar overkomt. Buiten de eigen wil om wordt men gegrepen door een hogere macht. Bij passieve bekeringsvormen horen intense ervaringen.*"

Eigen context

Onze stichting hecht veel waarde aan de opmerking dat het van belang is met een open blik naar de zaak te kijken en te voorkomen dat er (onbewust) geredeneerd wordt vanuit de eigen context. De in WI gegeven toelichting heeft als doel daar aan bij te dragen. Onze stichting is echter van mening dat de WI onvoldoende ingaat op belangrijke uitingen van bedoelde 'eigen context' en zelf ook niet voldoende loskomt van de 'eigen context' die meest gekenmerkt wordt door westers secularisme. De WI biedt aldus onvoldoende handvatten en waarborgen om die eigen context te onderkennen en de invloed ervan op het onderzoek en de beoordeling binnen de perken te houden.

Ad 3.2 - Motieven voor en proces van bekering

De bespreking in deze paragraaf geeft in hoofdlijnen de uitgangspunten en lijnen voor het onderzoek goed weer. Wat echter gemist wordt is handvatten om te komen tot een aanvaardbare beoordeling en afweging. De passages reiken wel aan over welke zaken een bekeerling moet kunnen verklaren, maar wat ontbreekt is een beoordelingskader vanuit objectieve informatiebronnen en handvatten om tot een deugdelijke weging van de afgelegde verklaringen te kunnen komen, mede gelet op bijvoorbeeld het opleidingsniveau van de bekeerling. Ook geven de formuleringen in de WI het risico van te abstracte vraagstellingen.

Vermogen tot reflecteren vanuit eigen achtergrond en context

Een vraag is bijvoorbeeld in hoeverre van een laaggeletterde Afghaan verwacht kan worden dat hij weet te reflecteren op de vraag hoe hij is omgegaan met een droom "*in het licht van zijn oude religie, zijn achtergrond en de betekenis van een bekering binnen zijn sociale context en het land van herkomst*". Ook meer in het algemeen zal duidelijk moeten zijn dat de vraagstelling tijdens het gehoor niet op hetzelfde abstractieniveau kan zitten als deze formulering.¹⁴

Een andere vraag is in hoeverre een bekeerling per sé iets zou moeten missen van zijn oude religie. De WI laat de vraag open, terwijl Van Saane duidelijk heeft aangegeven dat de waardering van de oude religie samenhangt met de vroegere ervaringen met die oude religie en met de motieven voor geloofsafval. De WI voorziet de gehoor- en beslismedewerker niet van de benodigde handvatten om hierover een gefundeerde afweging te kunnen maken.

Waardering oude en nieuwe religie

De WI stelt dat bij een bekering ook altijd sprake is van een omgekeerd proces, te weten het afscheid nemen van de oude religie en soms ook de daarmee samenhangende tradities en sociale contacten, met daarbij vragen als: "*Wat mist iemand bijvoorbeeld aan zijn oude religie en hoe gaat de vreemdeling daarmee om. Daarnaast zullen er wellicht ook aspecten binnen de nieuwe religie zijn die de vreemdeling minder aanspreken, kan de vreemdeling daarover vertellen en aangeven hoe hij daarmee omgaat?*"

Het is belangrijk te constateren dat het hier gaat om de mogelijkheid dat de bekeerling iets zou kunnen missen van zijn vorige godsdienst en de mogelijkheid dat er aspecten in de nieuwe religie kunnen zijn die hem minder aanspreken. Het is voor gehoormedewerkers wel van belang om in te zien dat dit soort vraagstellingen niet altijd (en wellicht vaak niet) aansluiten bij de beleving van de bekeerling. Als de geloofsafval bijvoorbeeld heeft plaatsgevonden vanwege negatieve ervaringen met het vorige geloof of vanwege sterke morele kritiek, is het niet voor de hand liggend om te vragen of de bekeerling ook iets mist uit het vorige geloof dat hij in het nieuwe geloof mist. Als iemand dat de vreemdeling opmerkt of ervaren heeft in de islam een belangrijk motief voor de geloofsafval en de bekering is geweest, geeft dat ook geen vrijbrief om te vragen wat de bekeerling vindt van het geweld dat (in het verleden) in naam van het christelijke geloof is uitgeoefend, zoals onze stichting wel met te grote regelmaat ziet gebeuren in gehoren. Op dit punt is er een kennelijk risico dat de vraagstelling toch te veel voortkomt uit de eigen context van de gehoorambtenaar met onvoldoende oog voor de context van de vreemdeling. De WI geeft te weinig richting om dit te voorkomen. Onze stichting acht het zeer opmerkelijk dat het informatiebericht dat door deze WI wordt opgevolgd op dit punt veel concreter is met de aanwijzing om geen theologische discussie aan te gaan in het gehoor of voornemen ('u heeft de Islam verlaten vanwege de haat en moord binnen de islam, maar dit gebeurt binnen het christendom ook').¹⁵ Onze stichting acht, op basis van onze ervaring met vele dossiers, het risico groot dat gehoor- en beslismedewerkers op dit punt vrij makkelijk uitgaan van een (mogelijk onbewuste)

¹⁴ Onze stichting heeft voorbeelden van vraagstellingen op dit abstractieniveau alsof van de vreemdeling verwacht wordt dat hij in staat is tot godsdienstsociologische reflectie op zijn bekeringsproces. Veeleer zal het geboden zijn de vreemdeling zijn verhaal te vertellen middels, bij voorkeur, een narratieve vraagstelling zoals aanbevolen in de UNHCR [Guidelines on International Protection - Religion-based Refugee Claims](#) (28 April 2004), art. 29. De vertaalslag naar het meer abstracte niveau zal dan, indien nodig, door de beslismedewerker gemaakt moeten worden dan wel door een door hem ingeschakelde deskundige.

¹⁵ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 5

veronderstelling dat een bekering vooral een afweging is van voor- en nadelen van de ene religie tegenover de andere religie. Voor de bekeerling is de bekering echter vaak veel meer een 'thuiskomen' in de nieuwe religie waar de oude religie niet als een 'thuis' ervaren is.

Ad 3.2.1 - Atheïst/agnost

Onze stichting acht opmerkelijk dat de WI stelt dat "nu er geen nieuwe religie in de plaats van de oude is gekomen" het hierbij met name gaat om het afscheid nemen van de oude religie, tradities en eventueel daarmee samenhangende sociale kring, alsook de gevolgen van het zich afkeren van de oude religie. Immers, al is er geen sprake van een overgang naar een (nieuwe) religie zoals gedefinieerd in deze WI, er kan nog altijd sprake zijn van een overgang naar een ander geloof of levensbeschouwing. Wel is er mogelijk een verschil met gangbare bekeringen tot een (andere) religie dat er in veel mindere mate sprake kan zijn van een hechting aan een nieuwe groep. Meer in het algemeen zal echter ook in geval van zowel atheïsme als agnosticisme in beeld gebracht moeten worden of de vreemdeling is overgegaan tot een privé-geloof, tot een seculiere levensbeschouwelijke organisatie (eventueel in de vorm van een internet-community) of tot een seculiere levenswijze zonder binding aan een levensbeschouwelijke organisatie, waarna indien van toepassing de vraag aan de orde komt wat het belang is van de nieuwe religieuze of levensbeschouwelijke groep voor de vreemdeling, net als bij een bekering tot een (andere) religie.

Ad 3.2.2 - Toegedichte afvalligheid

Ten aanzien van dit onderdeel merkt onze stichting op dat ten onrechte enkel aandacht is voor toegedichte afvalligheid en niet voor daadwerkelijke doch 'verborgen' afvalligheid, zie de bespreking hierover ad 2.1 - definities. De WI stelt voorts: *"Is wel sprake van een verandering in de manier waarop de vreemdeling uiting geeft aan zijn religie, dan is belangrijk door te vragen naar de motieven voor en het proces dat heeft geleid tot deze verandering in de manier waarop hij met zijn religie om gaat. Waarom geeft de vreemdeling – ondanks dat hij nog steeds de religie aanhangt – daaraan geen of minder uiting? Wat maakt dat deze uitingen voor hem niet belangrijk zijn en hoe moet één en ander worden gezien vanuit de sociale context en het land waarin de vreemdeling is opgegroeid?"* Ten deze zijn grote vraagtekens te plaatsen bij de kennelijke veronderstelling dat iemand die 'de religie nog steeds aanhangt' tegelijk zal besluiten te stoppen met het praktiseren daarvan, te meer als de geloofspraktijken waar de vreemdeling mee gestopt is de kern van de betreffende religie betreffen. In de islam zijn dat bijvoorbeeld de voorgeschreven gebeden en de vastenmaand. Het is zeer discutabel om te veronderstellen dat iemand die bewust besluit daarmee te stoppen feitelijk geen afstand van de islam geeft genomen. Voorts is het van belang dat gehoor- en beslisambtenaren begrijpen dat het opgroeien met een bepaalde religie niet gepaard hoeft te gaan met het persoonlijk omarmen van die religie. Dit is een onderdeel dat onze stichting met name de laatste paar jaar geregeld mis ziet gaan. Als iemand bij het opgroeien besluit te stoppen met het praktiseren van die religie omdat die religie hem nooit een positieve religieuze ervaring heeft geboden, kan niet verondersteld worden dat hij die religie op enig moment in zijn leven aangehangen heeft en derhalve kan niet verlangd worden dat hij nader kan verklaren waarom die religie hem niet meer aanspreekt en waarom de uitingen ervan voor hem niet belangrijk zijn. Immers, van niemand mag verwacht worden dat hij zich kan verantwoorden voor het niet aanhangen van een geloof of overtuiging die hij nooit uit overtuiging aangehangen heeft.

Ad 3.3. - Kennis

In deze paragraaf staan veel belangrijke noties die onze stichting weet te waarderen. Op enkele onderdelen willen we desalniettemin nader ingaan.

Verdieping in stromingen en godsdiensten

Onze stichting waardeert het dat uitdrukkelijk wordt uitgesproken dat niet verwacht wordt dat een vreemdeling zich heeft verdiept in verschillende kerken en/of stromingen binnen een kerk, alvorens zich aan te sluiten bij een kerk.

Onze stichting mist wel de vermelding dat niet verwacht mag worden dat iemand zich heeft verdiept in verschillende andere godsdiensten, alvorens zich te bekeren. De Afdeling heeft daar wel een duidelijk uitspraak over gedaan.¹⁶

Referentiekaders

De WI wijst er terecht op dat van belang is dat er in Nederland veel variatie tussen kerken bestaat en dat verwacht mag worden dat een vreemdeling tenminste op hoofdlijnen kennis heeft van de geloofsovertuiging waartoe hij zich heeft bekeerd. Onze stichting acht het opmerkelijk dat de WI hierbij geen enkele handreiking biedt hoe een gehoor- en

¹⁶ ECLI:NL:RVS:2017:3079 d.d. 17 november 2017

beslisedewerker zicht kan krijgen op de verschillen tussen kerken en de implicaties voor de vraag wat van een bekeerling gelet op zijn kerkelijke context verwacht mag worden.

Ook maakt de WI niet inzichtelijk wat bedoeld wordt met 'kennis op hoofdlijnen'. Verwacht wordt dat een bekeerling weet welke betekenis een bijbeltekst bijvoorbeeld heeft en wat dit persoonlijk voor hem betekent. Niet duidelijk is of dit geldt voor elke willekeurige bijbeltekst, of voor een bijbeltekst die naar het oordeel van de gehoorambtenaar behoort tot de 'kennis op hoofdlijnen' van het christelijke geloof of dat het gaat om een bijbeltekst waarvan de vreemdeling zelf verklaart dat deze voor hem belangrijk is.

Kennis van rituelen

"Verder kan ook gedacht worden aan vragen of er bepaalde rituelen zijn in een kerkdienst of bij zijn kerkgemeenschap, waar deze rituelen voor staan, om welke reden deze rituelen belangrijk zijn binnen zijn kerkgemeenschap en meer in het bijzonder voor de vreemdeling." Ook hier ontspoort de WI in een onrealistisch verwachtingspatroon. Ofschoon het niet verkeerd is om te vragen naar de rituelen in de kerk en betekenis ervan in het algemeen en voor de vreemdeling in het bijzonder, ligt in de formulering van de WI tevens de suggestie besloten dat een bekeerling betreffende alle rituelen in een kerkdienst of kerkgemeenschap moet kunnen verklaren. Weliswaar is er aandacht voor dat er verschil kan zijn in de mate van kennis die van iemand verwacht mag worden. Evenwel is het daarmee nog niet juist om te verwachten dat iemand die stelt een actief kerkganger te zijn dús ook veel moet kunnen verklaren over de (betekenis van) alle rituelen. Er dient in aanmerking genomen te worden dat het leren kennen van de betekenis van de rituelen een groeiproces is dat langere tijd in beslag neemt, zeker als de focus ook ligt op de betekenis voor de bekeerling persoonlijk. Niet verwacht kan worden dat dit groeiproces reeds voltooid is op het moment van de asielaanvraag.

In geval van weinig verdieping

"Indien de vreemdeling stelt zich nog niet veel in zijn nieuwe religie verdiept te hebben, mag wel verwacht worden dat hij kan vertellen hoe dat komt en waarom dat voor hem niet noodzakelijk was alvorens zich te bekeren tot de nieuwe religie." Ook op dit onderdeel wordt te snel te veel van de vreemdeling verwacht. Het kan zeker gevraagd worden hoe het komt dat hij zich nog niet veel in zijn nieuwe religie verdiept heeft, maar het voert te ver om te verwachten dat hij kan uitleggen waarom dat voor hem niet noodzakelijk was alvorens zich te bekeren tot de nieuwe religie. Ook ten deze wordt er teveel een rationele afweging en verantwoording van de vreemdeling gevraagd. Hij zit immers in een proces van bekering dat nieuw voor hem is en wat hij derhalve zelf nog niet goed zal weten te doorgronden. Het is veel eerder de taak van de beslisedewerker om vanuit het bredere overzicht van het relaas van de vreemdeling en vanuit kennisname van objectieve informatiebronnen te beoordelen of het past binnen het relaas van de vreemdeling dat hij zonder veel verdieping in de kennis van het christelijke geloof tot een oprechte bekering is gekomen. Een verklaring van een voorganger, theoloog of deskundige kan daarbij tevens behulpzaam zijn.

Ad 3.3.1 - Atheïst/agnost

Onze stichting kan volgen dat van een atheïst en agnost niet altijd verwacht kan worden dat hij verdere 'inhoudelijke' kennis heeft van het atheïst of agnost zijn. Evenwel kan wel degelijk in positieve zin gevraagd worden naar het nieuwe geloof of levensovertuiging van de vreemdeling en de zingeving die hij daaraan ontleent. Dat is o.i. ook nodig om vast te stellen of er sprake is van een nieuwe overtuiging die de vreemdeling eventueel zal willen uitdragen (met mogelijke risico's ten gevolge daarvan) of dat er sprake is van enkel geloofsafval zonder dat er (vooralsnog) een duidelijke nieuwe overtuiging voor de oude in de plaats is gekomen, zoals besproken ad 2.1. Voor zover de opmerking dat afhankelijk van het verhaal verwacht mag worden dat de vreemdeling in meer of mindere mate kan uitwijken over zijn atheïsme of agnosticisme hierop doelt, is het o.i. geboden dat nader te duiden.

Ad 3.4 - Activiteiten

Onze stichting waardeert het dat de nadruk niet ligt op een opsomming van activiteiten maar op het effect die de bekering heeft op het dagelijks leven en of dit zichtbaar is in het gedrag van de vreemdeling. Ook waardeert onze stichting de opmerking dat het gesprek over activiteiten en gedrag vreemdelingen die laaggeletterd zijn of anderszins moeite hebben woorden te geven aan hun bekeringsproces of geloofskennis toch kan uitnodigen woorden te geven aan hun bekering. Onze stichting verwacht dat hierin dan ook gelezen mag worden dat bij vreemdelingen die laaggeletterd zijn of anderszins moeite hebben woorden te geven aan hun bekeringsproces of geloofskennis in de weg meer nadruk zal liggen op de verklaringen omtrent activiteiten dan op de verklaringen omtrent de motieven voor bekering en omtrent de kennis van het christelijke geloof.

Ad 3.4.1 - Atheïst/agnost

Onze stichting kan zich vinden in de alhier in de WI geboden overwegingen. Mede omdat belangrijk geacht wordt dat de vreemdeling onderbouwt of en op welke manier hij in het dagelijks leven uiting geeft aan zijn atheïsme of agnosticisme en om welke reden dit belangrijk voor hem is, is onze stichting van mening dat ook in het onderdeel kennis nadrukkelijker aandacht dient te zijn voor de eventuele aanwezigheid van een duidelijk omlinjende nieuw geloof of levensovertuiging bij een vreemdeling die stelt atheïst of agnost geworden te zijn, zie de bespreking ad 3.3.1.

Ad 3.4.2 - Toegedichte afvalligheid

Net als bij 3.2.2 acht onze stichting het bezwaarlijk dat enkel uitgegaan wordt van 'toegedichte afvalligheid' alsof het stoppen met essentiële geloofspraktijken niet kan voortkomen uit en kan wijzen op een daadwerkelijke afvalligheid, ook als er geen sprake is van een positieve zingevende en identiteitsbepalende bekering tot een nieuwe overtuiging. Zie ook de bespreking ad 2.1.

AD 4. - BEOORDELING GELOOFWAARDIGHEID VAN EEN BEKERING

Ad 4.1 - Weging van de drie elementen bij een bekering tot een andere religie

Authentieke verhaal naast de drie elementen

De WI stelt dat van de drie elementen van het onderzoek "het zwaartepunt in de meeste gevallen ligt bij de motieven voor en het proces van bekering." De toevoeging "Daarnaast is de IND op zoek naar het authentieke verhaal van de vreemdeling" komt in dit verband bevreemdend over. Het lijkt er op dat het 'authentieke verhaal' als een los element gezien wordt naast de voornoemde drie elementen. Bedoeld zal zijn dat bij de beoordeling van de drie elementen het authentieke, persoonlijke, verhaal daarin van bijzonder gewicht is. Dus wat ons betreft niet 'daarnaast' maar 'daarin'.

Prioriteit bij motieven voor en proces van bekering

Onze stichting is voorts benieuwd naar de motivatie waarom het zwaartepunt in de meeste gevallen gelegd wordt bij de motieven voor en het proces van bekering. Bij een relatief pril bekeringsproces valt dit te begrijpen, maar onze stichting is van mening dat het zwaartepunt van de weging dient te verschuiven naar het praktiseren van het nieuwe geloof en naar het kunnen relateren van de kennis van het nieuwe geloof aan de levenspraktijk (wat is de betekenis van het nieuwe geloof voor de bekeerling persoonlijk?) Redengevend is dat een bekering in het algemeen niet een momentopname is maar een voortgaande ontwikkeling en dat vooral de levensverandering ten gevolge van de bekering en het praktiseren van het nieuwe geloof de aandacht zal trekken en in land van herkomst en kan leiden tot veiligheidsrisico's. Zoals dr. Arjan Plaisier reeds in 2012 op een IND Masterclass zei: "*Eigenlijk moet de echte vraag zijn: is iemand praktiserend christen? Ik heb het idee dat die vraag nauwelijks een rol speelt. Praktiseert iemand zijn christenzijn? Gaat hij of zij naar de kerk? Leest hij of zij in een bijbel? Is iemand missionair bezig in het asielcentrum of daarbuiten? Zijn er getuigenissen over de persoon in kwestie van medegelovigen? Iemand die zich als christen gedraagt zal risico's lopen. Gedraagt iemand zich als een christen?*"¹⁷ We komen hier nog op terug ad 7 - Opvolgende aanvragen.

Wel is een lichte verbetering dat zwakkere verklaringen omtrent de motieven voor en het proces van bekering gecompenseerd kunnen worden middels sterkere verklaringen op de onderdelen kennis en activiteiten, maar onze stichting acht dit toch meer een pleister op de wonde dan een genezing van de wond van een ongemotiveerde prioriteit bij motieven en proces.

Samenhang tussen de drie elementen

Voorgaande wijst ook op het feit dat de drie onderdelen van de vaste gedragslijn, ondanks toezegging van de staatssecretaris dat de drie onderdelen in onderlinge samenhang zullen worden beoordeeld,¹⁸ te veel als losse naast elkaar staande elementen worden beschouwd. Immers, het gaat om één proces van geloofsverandering en geloofsontwikkeling, waarin wel meerdere aspecten (elementen) onderscheiden kunnen worden maar die niet los van elkaar gezien kunnen

¹⁷ Arjan Plaisier, "IND - Bekerings getoetst", lezing gehouden op de Masterclass 'Bekerings' van de IND, 21 juni 2012, blz. 3,4; kan gedownload worden van <https://juridisch.gave.nl/bijlagen-expertiserapporten>

¹⁸ Kamerbrief 'De geloofwaardigheid van bekeerlingen en lhbt's', d.d. 4 juli 2018, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/07/04/brief-tweede-kamer-de-geloofwaardigheid-van-bekeerlingen-en-lhbt%E2%80%99s>

worden. Het gaat niet om drie verschillende schoolvakken waarbij een onvoldoende voor het ene vak gecompenseerd kan worde middels hogere cijfers voor de andere vakken.

Om ons nu voor het gemak te beperken tot een bekering tot het christelijke geloof: met het bekeringsproces hangt samen bij wat voor kerk iemand zich aansluit, wat voor bijbel- en geloofslessen hij krijgt en met welke soort geloofsactiviteiten hij zich gaat bezighouden. Ook hangt de levensverandering samen met het verkrijgen van inzicht in de kennis van het nieuwe geloof. Ook kan de waardering van het nieuwe geloof die de bekeerling (gaandeweg) krijgt en bijstelt een licht werpen op en een bijstelling inhouden van de waardering van het vroegere geloof en van de (oorspronkelijke) motieven voor bekering. Die samenhang mag niet uit het oog verloren worden maar juist in het onderzoek naar de samenhang kan een beeld verkregen worden van de authenticiteit van het relaas. Het gaat niet aan dat sterkere verklaringen omtrent het ene element de zwakkere verklaringen van een ander element kunnen compenseren, zoals de WI aangeeft, maar dat verklaringen die de vreemdeling aangaande het ene element aflegt mede kleuring en duiding kunnen geven aan de (in eerste instantie mogelijk zwakkere) verklaringen omtrent een ander element.

Ad 4.1.1 - Documenten van kerkelijke personen/instanties

De WI stelt: *“De IND weegt ingebrachte informatie van derden altijd mee in het kader van de beoordeling van de geloofwaardigheid van een bekering, maar het gewicht dat hieraan wordt toegekend is afhankelijk van de individuele casus.”* De criteria voor het vaststellen welk gewicht in een individuele casus aan een document moet worden toegekend, worden kennelijk in de hierop volgende paragrafen gegeven.

Ad 4.1.2 - Beoordelingen door derden

De WI stelt: *“Aan verklaringen en/of rapporten van bijvoorbeeld kerkelijke instanties en geloofsgenoten waarin een eigen oordeel wordt gegeven ten aanzien van de oprechtheid van de bekering op basis van de verklaringen die de vreemdeling tegenover de IND heeft afgelegd of ten overstaan van deze kerkelijke instantie of geloofsgenoten, zal in de regel een beperkt gewicht worden toegekend. (...) Een beoordeling door een derde waarin geen feitelijke informatie over de vreemdeling wordt toegevoegd aan het dossier, zal dan ook niet snel tot een ander oordeel leiden ten aanzien van de geloofwaardigheid van de bekering.”*

Onze stichting merkt hierbij op dat in het gestelde niet gerekend wordt met de wel in 4.1.4 genoemde mogelijkheid dat een rapport of verklaring van derden nieuwe inzichten op het dossier kan bieden. De meeste van onze rapporten voegen weliswaar geen nieuwe informatie over de vreemdeling toe aan het dossier, maar beperken zich ook niet tot het geven van een eigen oordeel aangaande de bekering van de vreemdeling. Alle rapporten van onze stichting worden, anders dan de beschikkingen van de IND, kenbaar gedragen door objectieve informatiebronnen. Tevens komt het geregeld voor dat een rapport van onze stichting wijst op een samenhang in het (bekerings-)relaas van de vreemdeling die door de IND gemist is. Meer dan eens worden beoordelingen door de IND in de praktijk geregeld enkel kenbaar gebaseerd op op zichzelf genomen zwakkere verklaringen van de vreemdeling zonder dat deze in samenhang met het gehele relaas gezien worden.¹⁹ Veelal is ook aan de orde dat een passieve vorm van bekering niet onderkend wordt en dat in het onderzoek en de beoordeling een eenzijdig accent gelegd wordt op de cognitieve aspecten van een bekeringsproces, hetgeen kennelijk voortkomt uit een westers-seculiere context van de gehoor- of beslismedewerker.²⁰ Zoals besproken biedt ook onderhavige WI onvoldoende waarborgen om dit te voorkomen. Onze stichting is van mening dat onze rapporten met de kenbare motivering vanuit objectieve informatiebronnen en met de bespreking vanuit de samenhang van het relaas, waarin begrepen de uitdrukkelijke motivering aangaande actieve dan wel passieve vorm van bekering en met meewegen van de sociale en affectieve aspecten, nieuwe inzichten op het dossier bieden. Het is met name op basis van deze nieuwe (aanvullende) inzichten dat onze stichting tot een andere beoordeling kan komen dan het bestuursorgaan. In lijn met reeds bestaande (zij het tot op heden niet consequent gevolgde) jurisprudentie behoort daarom o.i. zonder meer gewicht aan onze rapporten toegekend te worden.²¹ Ook heeft de IND in gesprekken met onze stichting meermalen bevestigd dat onze rapporten in de besluitvorming meegewogen dienen te worden en dat dit ook voortdurend onder de aandacht van de medewerkers wordt gebracht. De omissie in deze paragraaf van de mogelijkheid dat een rapport of verklaring van derden nieuwe inzichten op het dossier kan bieden leidt echter te makkelijk tot de indruk dat aan een rapport als van onze stichting beperkt gewicht

¹⁹ Zie bv uitspraak ECLI:NL:RVS:2017:3079 waarin aan de orde is dat de IND meerdere van belang zijnde verklaringen niet kenbaar heeft meegewogen en ongemotiveerd (niet tot objectieve informatiebronnen te herleiden) criteria heeft gehanteerd. Onze stichting heeft meerdere vergelijkbare voorbeelden die in een vervolgrapport besproken zullen worden.

²⁰ In een vervolgrapport zal nader op verschillende casussen worden ingegaan.

²¹ Zie voor uitgebreidere bespreking ons document “Equality of Arms - deskundigenrapporten in bekeringszaken”, te downloaden vanaf <https://juridisch.gave.nl/bijlagen-expertiserapporten>

toekomst, zoals inmiddels door een rechtbank op grond van deze paragraaf in de WI uitgesproken is.²² Ook ten aanzien van de rapporten van de Commissie Plaisier en van godsdienstsocioloog prof. Van Saane biedt onderhavige WI een kennelijke rechtsgrond om er slechts beperkt gewicht aan toe te kennen. Er is in elk geval geen indicatie dat voornoemde rapporten, welke immers een eigen beoordeling geven op basis van een eigen gesprek met de vreemdeling (Commissie Plaisier) dan wel op basis van de ten overstaan van de IND afgelegde verklaringen (Van Saane), niet onder de alhier bedoelde verklaringen van derde vallen. Onze stichting vraagt zich af of dit ook door de staatssecretaris zo bedoeld is.

Equality of arms

Onze stichting wenst te wijzen op de voor het bestuursrecht in zijn algemeenheid van belang zijnde uitspraak ECLI:NL:CRVB:2017:2226 van de Centrale Raad van Beroep en Afdelingsuitspraak ECLI:NL:RVS:2017:1674, beiden d.d. 30 juni 2017. Uit de uitspraken valt af te leiden dat groot belang wordt gehecht aan het principe van *equality of arms*. Inzake de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekering door de IND stelt het bestuursorgaan zich weliswaar op het standpunt geen noodzaak te zien tot het invoeren van een deskundigenadvies, maar dat is gestoeld op de zelfverklaarde gestelde deskundigheid van het bestuursorgaan. Het principe van *equality of arms* blijft daarmee onverminderd van kracht en verleent de vreemdeling het recht om zijn zaak te bepleiten middels de inschakeling van een deskundige die aanknopingspunten kan aanvoeren voor twijfel aan de aan de besluitvorming door het bestuursorgaan ten grondslag gelegde motivatie.²³ Zoals reeds besproken bieden rapporten van onze stichting met de kenbare motivering vanuit objectieve informatiebronnen en met de bespreking vanuit de samenhang van het relaas, waarin begrepen de uitdrukkelijke motivering aangaande actieve dan wel passieve vorm van bekering en met meewegen van de sociale en affectieve aspecten, nieuwe inzichten op het dossier welke aanknopingspunten kunnen zijn voor twijfel aan zorgvuldigheid en deskundigheid van de besluitvorming door het bestuursorgaan.

Ad 4.1.3 - Feitelijke informatie van kerkelijke instanties

Het in deze paragraaf gestelde komt overeen met hetgeen onze stichting al langere tijd bepleit en in lijn met hetgeen onze stichting ook aan kerken adviseert aangaande de inhoud van kerkelijke verklaringen.

Ad 4.1.4 - Motivering

In deze paragraaf worden aanwijzingen gegeven voor de motivatie indien verklaringen van derden niet leiden tot een ander oordeel dan dat van het bestuursorgaan. Opmerkelijk is dat hierbij een nieuw element dat in een verklaring of rapport van derden aan de orde kan zijn wordt benoemd, nl. dat zulk een verklaring of rapport nieuwe inzichten op het bestaande dossier biedt, wat immers in 4.1.2. nog niet benoemd was. Zoals aldaar reeds besproken biedt 4.1.2. een kennelijke rechtsgrond om aan rapporten van onze stichting (alsmede aan die van de commissie Plaisier en van prof. Van Saane) weinig gewicht toe te kennen, ongeacht of ze naast een eigen beoordeling ook nieuwe inzichten op het dossier bieden. Onze stichting acht dit een opmerkelijk hiaat in onderhavige WI waarmee een belangrijke waarborg voor een deugdelijke beoordeling van asielaanvragen van bekeerlingen ontbreekt en welke in strijd is met het reeds besproken principe van *equality of arms*.

Ad 4.2 - Weging bij een atheïst/agnost

Onder verwijzing naar de bespreking van 'Afvalligheid' ad par. 2.1 wordt alhier herhaald dat geloofsafval wel kan leiden tot een feitelijk atheïsme of agnosticisme maar dat dat dat niet zonder meer inhoudt dat er gesproken kan worden van een *bekering* tot een atheïstische of agnostische overtuiging. Onze stichting acht het woord *bekering* eerst op zijn plaats als er sprake is van een positieve, zingevende en identiteitsbepalende toe-wending tot de nieuwe overtuiging, niet voor de situatie dat de nieuwe overtuiging meer uit nood aangehangen wordt bij gebrek aan mogelijkheden om kennis te nemen van andere overtuigingen, zoals bij geloofsafval in een op godsdienstig gebied restrictieve omgeving vaak het geval is. Ten onrechte wordt er in deze paragraaf dan ook van uitgegaan dat er sprake is van een dubbele bekering als de vreemdeling zich eerst afgekeerd heeft van de oude religie voordat er sprake was van een bekering tot een nieuwe religie. Er mag dan ook niet zonder meer vanuit gegaan worden dat er in de atheïstische of agnostische 'tussenfase' sprake moet zijn van een diepgewortelde innerlijke overtuiging ten aanzien van zijn atheïsme of agnosticisme.

²² Uitspraak rechtbank Den Bosch inzake NL 18.10379, d.d. 17 juli 2018.

²³ Zie voor uitgebreidere bespreking ons document "Equality of Arms - deskundigenrapporten in bekeringszaken", te downloaden vanaf <https://juridisch.gave.nl/bijlagen-expertiserapporten>

Ad 4.2.1 - Toegedichte afvalligheid

Ten aanzien van dit gedeelte herhaalt onze stichting de bespreking ad 3.2.2 dat het van belang is dat gehoor- en beslisambtenaren begrijpen dat het opgroeien met een bepaalde religie niet gepaard hoeft te gaan met het persoonlijk omarmen van die religie. Derhalve kan niet op voorhand verwacht worden dat iemand die stopt met het praktiseren van de religie waarmee hij is opgegroeid kan verklaren waarom die religie of die religieuze praktijken waar hij mee gestopt is voor hem niet meer voldoen. Zulks kan alleen verwacht worden indien uit het relaas van de vreemdeling blijkt dat de oude religie hem eerder wel een positieve religieuze ervaring heeft geboden waar hij steun aan had of waar hij zingeving aan ontleende.

Ad 4.3 - Bekering in land van herkomst en bekering in Nederland

Onze stichting kan zich in essentie vinden in de in deze paragraaf gegeven aanwijzingen. Wat in individuele zaken punten van discussie kan opleveren is de weging indien een gebeurtenis die gesteld aan een bekeringsproces ten grondslag ligt ongeloofwaardig wordt bevonden en de geloofwaardigheid van bekering daarvan afhankelijk wordt gesteld. Onze stichting wenst hierbij wel te zien dat er in de afweging onderscheid wordt gemaakt tussen een gebeurtenis die gesteld ten grondslag aan een interesse in het christelijke geloof en een gebeurtenis die gesteld meer direct ten grondslag ligt aan de bekering zelf.

Onze stichting beoordeelt als positief dat indien er twijfel is omtrent de geloofwaardigheid van bekering in land van herkomst, er rekening mee gehouden wordt dat een (voortgezette) bekering in Nederland nog wel aannemelijk kan zijn. Daarbij wijzen we ook op de bespreking van 4.1 onder 'Prioriteit bij motieven voor en proces van bekering', dat een bekering feitelijk een levenslang proces is en dat bij voortgaande bekering de prioriteit van het onderzoek dan ook zou moeten verschuiven naar de praktijk van het geloof en de betekenis van het geloof zoals zich dat gaandeweg verder ontwikkeld heeft. Het door onze stichting bepleitte principe wordt alhier dus wel toegepast. Het zou consequent zijn als het ook meer als algemeen uitgangspunt wordt neergelegd. Zie verder de bespreking ad 7 Opvolgende aanvragen.

Ad 4.4 - Wijze van uiten

Onze stichting kan zich vinden in de in deze paragraaf gegeven aanwijzingen.

Ad 4.4.1 - Atheïst/agnost en 4.4.2 Toegedichte afvalligheid

Onze stichting kan zich grotendeels vinden in de in deze paragraaf gegeven aanwijzingen. Echter, voor de opvatting dat in een wij-cultuur familieleden of de sociale omgeving er baat bij kan hebben de afvallige daarvan niet te beschuldigen of de afvallige juist in bescherming te nemen ontbreekt naar ons oordeel iedere grond. Alleen als in de omgeving van de afvallige vreemdeling geloofsafval breder geaccepteerd is kan het ertoe leiden dat familieleden of de sociale omgeving geen behoefte zullen hebben om tot beschuldiging over te gaan. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn in Iran, waar echter veelal het veiligheidsrisico van de kant van de overheid komt en het zeer twijfelachtig is of familieleden of de sociale omgeving de afvallige daadwerkelijk bescherming kunnen bieden anders dan het bieden van een onderduik- of vluchtmogelijkheid. In landen als Afghanistan en Somalië leidt de wij-cultuur juist veel eerder tot beschuldiging van afvalligheid vanuit de eigen familie en sociale omgeving, omdat er vanuit de bredere sociale verbanden een grote druk uitgeoefend wordt om de verplichtingen van de islam na te komen. Familieleden en anderen uit de sociale groep die de afvallige in bescherming willen nemen lopen ook zelf groot risico als afvallige gezien en behandeld te worden.

AD 5. - HOREN

Onze stichting kan zich vinden in het benadrukken van een open houding en het stellen van open vragen. Terecht wordt gesteld dat als uitgangspunt geldt dat je je tijdens het gehoor onbevangen opstelt en zo veel mogelijk voorkomt dat je (onbewust) redeneert vanuit een persoonlijk, vaak westers, referentiekader. We herhalen ten deze wel onze zorgen dat de WI zelf op meerdere punten juist voeding geeft aan een vraagstelling die ontleend is aan een westers referentiekader, zie verder de besprekingen in par. 3.1 "Eigen context en context van het relaas" verderop.

AD 6. - VREES BIJ TERUGKEER

Onze stichting kan zich grotendeels vinden in het alhier beschrevene. Onze stichting heeft wel een kanttekening bij de opmerking "Niet elke uiting van een nieuwe geloofsovertuiging levert bij terugkeer naar het land van herkomst per definitie een gegronde vrees voor vervolging op. Denk bijvoorbeeld aan landen waarin je je christelijke geloof wel mag uitoefenen, zolang je

niet actief gaat evangeliseren.” Het is namelijk in veel islamitische landen zo dat alleen mensen die door geboorte tot de christelijke bevolkingsgroep worden gerekend vrij hun geloof mogen uitoefenen zolang ze maar niet evangeliseren, maar dat dat voor bekeerlingen juist niet geldt omdat ze allereerst al geen christen hadden mogen worden. Dat is vaak ook de reden dat de erkende christenen niet mogen evangeliseren. Het een hangt met het ander samen: moslims mogen niet overgaan tot een ander geloof en aanhangers van een ander geloof mogen derhalve geen activiteiten ontplooiën die bedoeld zijn om anderen (meest moslims) tot hun geloof te bekeren.

Weliswaar is dit een onderwerp dat allereerst in de ambtsberichten goed beschreven moet zijn, maar nu onderhavige WI dit onderwerp aanroert dient ook de WI daarvan een evenwichtig beeld te schetsen.

AD 7 - OPVOLGENDE AANVRAGEN NADAT DE BEKERING IN EEN EERDERE PROCEDURE ONGELOOFWAARDIG IS GEACHT

De WI stelt dat verklaringen van de vreemdeling of verklaringen van kerkelijke personen en/of instanties als nieuwe elementen en bevindingen kunnen worden aangemerkt, indien uit die verklaringen ook daadwerkelijk nieuwe elementen en bevindingen blijken ten opzichte van de laatste aanvraag. Uitgangspunt daarbij is kennelijk dat de bekering van de nieuwe aanvraag in principe dient te verschillen van de vorige aanvraag. De vreemdeling kan zijn bekering geloofwaardig maken met overtuigende verklaringen aangaande zijn motieven voor en het proces van bekering dat zich heeft voorgedaan na de vorige afwijzing. Indien de vreemdeling voort borduurt op een eerder ongeloofwaardig geachte bekering, rust er een zwaardere bewijslast op de vreemdeling om zijn bekering geloofwaardig te maken. Dat zal met name het geval kunnen zijn, indien ten tijde van de eerdere aanvraag de vreemdeling weliswaar geloofwaardig had verklaard over een oprechte interesse in een andere geloofsovertuiging, maar zich op dat moment nog onvoldoende had verdiept in het geloof, of dat nog geen sprake was van een voltooid bekeringsproces. In die gevallen dient onderzocht te worden hoe de vreemdeling zich verder heeft ontwikkeld na de afwijzing van de vorige asielaanvraag.

Onze stichting meent dat de aanwijzingen in de WI ten deze te beperkt zijn en onvoldoende gedragen worden door inzicht in bekeringsprocessen. Derhalve wordt hieraan een uitgebreidere bespreking geweid.

Voortgaande bekering

De WI neemt terecht als een van de uitgangspunten dat ten tijde van de eerdere aanvraag sprake kan zijn geweest van te weinig verdieping of van enkel interesse in het nieuwe geloof welke nog niet geleid heeft tot een voltooid bekeringsproces, waarbij het relaas van de nieuwe aanvraag een voortzetting kan inhouden van de in de vorige aanvraag reeds wel geloofwaardig geachte verklaringen. Onze stichting meent wel dat deze mogelijkheid ten onrechte meer gepresenteerd wordt als een uitzondering op de regel dat bij een nieuwe aanvraag gewijzigde motieven voor en proces van bekering verwacht mogen worden dan als een mogelijke situatie ernaast.

Veranderde bekering

Primair uitgangspunt van de WI is, zoals reeds kort besproken, dat de vreemdeling in de nieuwe aanvraag kan aanvoeren dat de motieven voor en proces van bekering sinds de eerdere aanvraag zijn gewijzigd. Is dat het geval, dan komt bij onze stichting wel de vraag op hoe dat concreet beoordeeld gaat worden. Daarbij kunnen twee situaties nader onderscheiden worden die echter niet in de WI benoemd worden, met als risico dat de betreffende onderscheiding niet wordt onderkend:

1. De vreemdeling herroept (een deel van) het eerdere relaas en stelt er een gewijzigd of nieuw relaas voor in de plaats.
2. De vreemdeling houdt vast aan het eerdere relaas dat deels of geheel ongeloofwaardig werd geacht en voegt in de nieuwe aanvraag nieuwe elementen toe aangaande de motieven voor en het proces van voortgaande bekering

Gehele of gedeeltelijke herroeping van eerder aangevoerde relaas

Van herroeping blijkt in de praktijk sprake te kunnen zijn indien de vreemdeling door een of meerdere ervaringen van na de eerdere aanvraag tot een gewijzigd inzicht is gekomen aangaande zijn eerdere gestelde bekering, bijvoorbeeld dat zijn begrip van het christelijke geloof toentertijd nog zodanig gebrekkig was dat hij achteraf concludeert dat hij toen nog niet daadwerkelijk bekeerd was al dacht hij toen van wel.²⁴ De WI lijkt vooral voor de boordeling van de opvolgende aanvraag een situatie als deze op het oog te hebben.

---

²⁴ De mogelijkheid van herroeping is bv aan de orde in uitspraak Rb Groningen, AWB 14/1336, d.d. 21 februari 2014.

Nieuwe elementen aangaande motieven voor en proces van voortgaande bekering

In zekere zin lijkt deze mogelijkheid op de situatie als besproken onder 'Voortgaande bekering' en de kans is groot dat de vreemdeling het ook als zodanig zal zien. In de ogen van de IND zal het verschil echter zijn dat in het geval van 'voortgaande bekering' de motieven voor en het proces van bekering in de eerdere aanvraag niet ongeloofwaardig zullen zijn geacht doch slechts als onvoldoende sterk om te kunnen overtuigen, terwijl in het geval alhier geoordeeld is dat de door de vreemdeling in de eerdere procedure aangevoerde motieven en/of proces als zodanig niet geloofwaardig geacht zijn.

De in eerdere procedure aangevoerde motieven en/of proces van bekering kunnen terecht niet geloofwaardig geacht zijn terwijl de vreemdeling ook met recht met zijn nieuwe relaas op het voorgaande relaas kan voortbouwen. Immers, zoals eerder aangevoerd dient onderscheid gemaakt te worden tussen interessemotieven en bekeringsmotieven. De vreemdeling kan in de eerdere aanvraag motieven hebben aangevoerd die geleid hebben tot een oprechte interesse in het christelijke geloof maar die op zichzelf genomen niet kunnen volstaan als bekeringsmotief. Onze stichting wenst hier wel bij aan te tekenen dat er niet op voorhand van uitgegaan mag worden dat de vreemdeling dit onderscheid zelf onderkent en begrijpt. Daar zal in de vaagstelling en de beoordeling rekening mee gehouden dienen te worden, maar de WI besteedt hier geen aandacht aan.

Aangaande de vraag of het nieuwe relaas kan voortbouwen op het in de eerdere aanvraag ongeloofwaardig geachte relaas dient ook in aanmerking te worden genomen of de verklaringen van de vreemdeling in de eerdere aanvraag evident ongeloofwaardig zijn bevonden of dat de vreemdeling de verklaringen niet voldoende aannemelijk heeft weten te maken.²⁵ Bij 'evident ongeloofwaardig' is immers uitgesproken dat de verklaringen niet op waarheid kunnen berusten. In de andere gevallen is slechts uitgesproken dat de verklaringen op zich waar kunnen zijn, maar dat het relaas niet voldoende overtuigingskracht heeft om van de waarheid ervan uit te gaan.

---

²⁵ Vergelijk uitspraak rechtbank Den Bosch inzake NL18.9998 d.d. 8 juli 2018, r.o. 15. In deze zaak was aan de orde dat de gestelde herkomst van de vreemdeling in een eerdere aanvraag ongeloofwaardig werd geacht en dat gestelde gebeurtenissen aldaar mitsdien ook ongeloofwaardig zijn geacht. De rechtbank is van mening dat het in de opvolgende aanvraag aangevoerde steunbewijs ter onderbouwing van de eerder ongeloofwaardig geachte gestelde gebeurtenissen deze alsnog geloofwaardig kunnen maken. Redengevend is dat in de vorige procedure aan eiser niet is tegengeworpen dat hij (zeer) evidente ongeloofwaardige verklaringen heeft afgelegd dan wel onjuiste gegevens heeft verstrekt.

3. WAARDERING EN AANDACHTSPUNTEN

Onze stichting heeft op hoofdlijnen het volgende advies ingebracht²⁶:

1. Van processen van geloofsafval en bekering bestaat geen blauwdruk, elk relaas is uniek. (lezing dr. Arjan Plaisier, Masterclass 21 juni 2012). Het verhaal van verzoeker is leidend. Voor de beoordeling is de context waarbinnen het relaas zich gesteld afspeelt bepalend, niet de eigen context van de gehoor- en beslismedewerker.²⁷
2. Vraagstelling moet er op gericht zijn dat verzoeker zijn motieven voor en proces van geloofsafval en/of bekering inzichtelijk maakt, niet dat de gehoormedewerker het moet kunnen begrijpen. Bedacht moet worden wat Blaise Pascal ooit schreef: "Het hart kent redenen die de rede niet kent." Of van dr. Arjan Plaisier: "Je komt op het gebied van het heilige."
3. Ondanks alle opleidingsinspanningen kan niet verwacht worden dat alle medewerkers in staat zijn de verklaringen van de vreemdeling vanuit eigen deskundigheid adequaat te beoordelen. Om de deskundigheid van beoordelingen te borgen dient bij de beoordeling dan ook kenbaar gebruik gemaakt te worden van objectieve informatiebronnen (zoals bijvoorbeeld genoemd in par. 1.2 van onderhavig rapport). Voor aspecten in het relaas van een vreemdeling waarin deze literatuur niet voorziet dient een deskundigenadvies ingewonnen te worden conform procedurerichtlijn 2013/32/EU art. 10 lid 3 sub d.
4. Medewerkers dienen zich bewust te zijn van de eigen kaders van kennis en overtuiging die een eigen objectieve beoordeling in de weg kunnen staan.²⁸ Het bestuursorgaan dient zich er van bewust te zijn dat sommige gehoor- en beslismedewerkers zodanig sceptisch kunnen staan tegenover geloof en religie dat een open communicatie daardoor verhinderd wordt.²⁹ Intervisie is hiervoor cruciaal.
5. Bij de keuze van een tolk voor een gehoor dient rekening gehouden te worden met mogelijke gevoeligheid tussen een moslim-tolk en de vreemdeling die een open communicatie in de weg kan staan.³⁰

In dit hoofdstuk wordt gereflecteerd op de vraag in hoeverre en op welke wijze de door onze stichting ingebrachte adviezen zijn verwerkt en wat dat betekent ten aanzien van de door de Kamer gevraagde waarborgen. In de bespreking zullen waar nodig ook de meer specifieke adviezen worden meegenomen.

3.1. EIGEN CONTEXT EN CONTEXT VAN HET RELAAS

De WI wijst terecht op het belang om met een open blik naar de zaak te kijken en te voorkomen dat er (onbewust) geredeneerd wordt vanuit de eigen context. Het bevreemdt onze stichting dan wel dat de WI niet ingaat op vraagstellingen en verwachtingen die kennelijk voortkomen uit een eigen (meestal westerse, seculiere) context van de medewerker. Dit seculiere gedachtengoed komt met name tot uiting in de verwachting dat een bekeringsproces in overwegende mate een afweging is van voor- en nadelen. Dit komt bijvoorbeeld veelvuldig uit in de verwachting dat iemand zich eerst moet hebben verdiept in verschillende godsdiensten en/of verschillende stromingen binnen het christelijke geloof³¹ en dat iemand moet hebben nagedacht over geweld dat ook (meest in het verleden) in naam van het christelijke geloof is uitgeoefend³².

Ook de huidige WI is niet vrij van een vanuit seculiere context beïnvloede gedachtegang. Gewezen wordt op de verwachting dat een bekeerling weet te reflecteren op de vraag hoe hij is omgegaan met een droom in het licht van zijn oude religie, zijn achtergrond en de betekenis van een bekering binnen zijn sociale context en het land van herkomst, de suggestie dat een bekeerling iets van zijn oude religie zou moeten missen en de verwachting dat een vreemdeling moet kunnen uitleggen waarom bepaalde uitingen van zijn oude geloof voor hem niet belangrijk zijn en hoe één en ander moet

²⁶ <https://juridisch.gave.nl/wp-content/uploads/2018/07/Bijlage-3b-Punten-voor-advies-IND-180323.pdf>

²⁷ Vergelijk uitspraak Rb Utrecht d.d 30 november 2017NL17.5632

²⁸ UNHCR, "GUIDELINES ON INTERNATIONAL PROTECTION: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees", par. 27c.

²⁹ UNHCR, "GUIDELINES ON INTERNATIONAL PROTECTION: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees", par. 27f; zie bv ook uitspraak rechtbank Utrecht d.d. 24-10-2016 inzake AWB 16/21908.

³⁰ idem.

³¹ In 2017 was dat in 20 procent van de ons bekende dossiers.

³² In 2017 in 23 procent van de ons bekende dossiers.

worden gezien vanuit de sociale context en het land waarin de vreemdeling is opgegroeid, ongeacht of hij ooit zelf een bewuste keuze vóór zijn vroegere geloof heeft gemaakt of ooit een positieve religieuze ervaring heeft gehad in zijn vroegere geloof. Deze wijze van formuleren verradt een sterk westers-seculiere inslag met een nadruk op rationele overwegingen welke niet zonder meer zullen aansluiten bij de context en de beleving van de vreemdeling.

3.2 VRAAGSTELLING

De WI wijst terecht op het belang vooral open vragen te stellen en daarna pas verhelderingsvragen. In de bespreking is wel gebleken dat de WI soms aanstuurt op een vraagstelling die meer de kant opgaat van het willen begrijpen door de gehoordmedewerker dan van het open vragen naar de gang van zaken van het bekeringsproces en het belang dat de vreemdeling hecht aan gestelde ervaringen. Zie voorgaande paragraaf met bespreking van vragen die ontleend zijn aan een westers-seculiere context. Juist bij dit soort vragen ligt het risico op de loer dat de gehoorambtenaar doorschiet naar 'willen begrijpen', aangezien aan de vraagstelling zelf reeds de gedachte ten grondslag ligt dat keuzes en gedrag rationeel verklaarbaar zijn. In de WI is onvoldoende aandacht voor het uitgangspunt dat een asielzoeker zijn bekering moet motiveren en aannemelijk maken, wat iets anders is dan rationele verantwoording afleggen, zoals IB2016 'Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken' terecht opmerkte.

3.3 DESKUNDIGHEID

Geen waarborgen

Onze stichting constateert dat de WI geen waarborgen van enig belang biedt aangaande de deskundigheid waarmee asielaanvragen van bekeerlingen beoordeeld worden. Er is allereerst geen enkele aanwijzing tot het gebruik van en motiveren vanuit objectieve informatiebronnen. Voorts meent de IND niet te hoeven voldoen aan de verplichting van de Europese procedurerichtlijn om voor de medewerkers een deskundige beschikbaar te hebben voor advies en tenslotte is de WI zo opgesteld dat de IND zichzelf voorzien heeft van een rechtsgrond om aan rapporten van deskundigen, als de Commissie Plaisier, prof. Van Saane en onze stichting, slechts beperkt gewicht te hoeven toekennen. Onze stichting acht dit in strijd met het principe van *equality of arms* als geldend voor het bestuursrecht in brede zijn krachtens uitspraak van de Centrale Raad van Beroep ECLI:NL:CRVB:2017:2226 en Afdelingsuitspraak ECLI:NL:RVS:2017:1674.

Gebruik van 'Bekering tot Christus'

Aangaande het gebruik van objectieve informatiebronnen wenst onze stichting er op te wijzen dat ons document 'Bekering van islam naar Christus' (thans 'Bekering tot Christus' geheten) tijdens de Masteerclass 'Bekering als asielmotief' van 21 juni 2015 aan de IND medewerkers werd aanbevolen door de toenmalige Afdeling Uitvoeringsadvies Asiel en Toegang van de IND (thans A&B SUA). Dit document wordt ook beschikbaar gesteld via het IND intranet.³³ Het bevreedt onze stichting dan ook dat de WI geen enkele verwijzing hiernaar bevat. Ook heeft onze stichting geen enkele reactie ontvangen op ons aanbod om de informatie desgewenst toegankelijker te maken.

Onderzoeksmethode SJ&V versus onderzoeksmethode Van Saane

Blijkens Afdelingsuitspraak van 30 december 2016 (ECLI:NL:RVS:2016:3502, r.o. 7.1 en 7.2) is de staatssecretaris van mening dat de onderzoeksmethode van prof. van Saane op het zogeheten Rambo-model is gebaseerd. Voorts heeft de staatssecretaris gesteld dat de uitgangspunten van het Rambo-model deel uit maken van de door hem bij zijn onderzoek naar de geloofwaardigheid van een gestelde bekering gehanteerde onderzoeksmethode en wordt geconcludeerd dat beide onderzoeksmethoden niet van elkaar afwijken.

Onze stichting stelt evenwel vast dat de voorstelling welke de WI geeft van de passieve vorm van bekering afwijkt van hetgeen Van Saane daaromtrent heeft geschreven en dat de WI geen aandacht geeft aan de relatie tussen de waardering die de bekeerling heeft voor zijn vroegere religie en de vroegere ervaringen met die religie en de motieven voor geloofsafval. Belangrijke inzichten van Van Saane vinden derhalve geen weerklank in de onderzoeksmethode van de staatssecretaris.

---

³³ Tevens beschikbaar via de link <https://juridisch.gave.nl/documenten-ind-medewerkers> welke aan de IND is bekendgemaakt.

Ten aanzien van de onderzoeksmethode van Van Saane is het voorts zo, dat deze niet is gebaseerd op het Rambo-model, maar dat het Rambo-model er onderdeel van uitmaakt. In haar methode is het Rambo-model van toepassing indien en voor zover er sprake is van een actieve vorm van bekering tot een nieuwe geloofsovertuiging. Van Saane biedt echter een veel bredere bespreking, ook van de passieve vorm van bekering en ook van geloofsafval, hetgeen vormen van geloofsverandering zijn waarop het Rambo-model niet van toepassing is. Nu de staatssecretaris blijkens voornoemde Afdelingsuitspraak verklaard heeft dat in zijn perceptie de onderzoeksmethode van Van Saane gebaseerd is op het Rambo-model én de staatssecretaris meent dat zijn onderzoeksmethode daar niet wezenlijk vanaf wijkt omdat hij in zijn vaste gedragslijn ook gebruik maakt van de uitgangspunten van het Rambo-model, rijst de vraag of de onderzoeksmethode van de staatssecretaris voldoende adequaat is voor het onderzoek in situatie dat het Rambo-model niet van toepassing is. De WI biedt onvoldoende aanknopingspunten om de vraag met een volmondig 'ja' te kunnen beantwoorden.

De beoordelingselementen en onderlinge samenhang

Onze stichting mist aandacht voor de intrinsieke samenhang in het relaas. De drie elementen van beoordeling (motieven voor en proces van bekering, kennis, activiteiten) worden in de WI te veel op zichzelf beschouwd. De door de staatssecretaris toegezegde aandacht voor samenhang is uitgewerkt in termen van compensatie. Daarmee wordt echter niet de samenhang in ogenschouw genomen maar wordt slechts beoordeeld of een 'onvoldoende' op het ene onderdeel gecompenseerd kan worden door een 'ruime voldoende' op een ander onderdeel. Daarnaast blijft bij een opvolgende aanvraag bij een voortgezet bekeringsproces de aandacht te veel gericht op de motieven voor en het proces van (de beginfase van) de bekering. Er is te weinig aandacht voor dat uiteindelijk de geloofwaardigheid van bekering zal moeten blijken uit de activiteiten: de wijze waarop de vreemdeling zijn nieuwe geloof uit en de betekenis welke dat voor hem heeft.

3.4. DE EIGEN KADERS VAN KENNIS EN OVERTUIGING

Dit onderdeel sluit deels aan bij de bespreking van de eigen context in par. 3.1, maar voert ook verder. Wordt bij context vooral gedacht aan de in een cultuur of subcultuur gedeelde visie, ervaring en gebruiken, in dit onderdeel gaat het vooral om de persoonlijke perceptie van de medewerker van wat een bekering is en wat daarbij belangrijk geacht kan worden. Deze perceptie hangt deels samen met de eigen context, maar wordt ook bepaald door specifieke persoonlijke ervaringen en eigen beeldvorming. De gedachte dat een bekering vooral een rationeel afwegingsproces is, is bijvoorbeeld meestentijds ingegeven door een westers-seculiere context. De gedachte dat het voor christenen belangrijk is te weten hoe de 'drie koningen' heten en uit hoeveel verzen de Bijbel bestaat³⁴ is een individuele invulling. Onze stichting kent diverse voorbeelden van deze en vergelijkbare veronderstellingen die er niet van getuigen dat de betreffende gehoor- of beslismedewerker adequate kennis heeft van wat werkelijk van belang is in het christelijke geloof. Helaas biedt de WI, zoals reeds besproken, geen aanknopingspunten aangaande, bijvoorbeeld, de 'kennis op hoofdlijnen' die verwacht mag worden en wordt ten onrechte de suggestie gewekt dat een bekeerling een en ander moet kunnen vertellen over de betekenis van alle in de kerk gepraktiseerde rituelen.

Minderjarigen

In het bijzonder vraagt onze stichting in dit kader aandacht voor de mogelijkheid van een eigen geloofskeuze van minderjarigen. De algemene opvatting bij de IND blijkt te zijn dat iemand pas tot een eigen geloofskeuze in staat is bij het bereiken van de leeftijd van meerderjarigheid. Onze stichting heeft er uitdrukkelijk op gewezen dat minderjarigen het intrinsieke recht hebben op een eigen geloofskeuze en dat de mogelijkheid tot uitoefening van dat recht enkel bepaald wordt door de ontwikkelende vermogens van de minderjarige die niet afhankelijk gesteld mogen worden van leeftijd maar afhankelijk zijn van persoonlijke ervaring, cultuur en de mate van ondersteuning en verwachting van de ouders.³⁵ Verwacht had mogen worden dat de WI hier enige aandacht aan had besteed.

Intervisie

Onze stichting heeft gepleit voor intervisie om persoonlijke punten van vooringenomenheid en soms zelfs scepsis bespreekbaar te maken en de invloed ervan op de besluitvorming te elimineren. Dit valt vermoedelijk buiten de reikwijdte

³⁴ Beiden komt onze stichting tegen in dossiers en ontberen iedere objectieve grond.

³⁵ Zie verder onze notitie "Freedom of Religion or Belief of Minors" te downloaden via <https://juridisch.gave.nl/bijlagen-expertiserapporten> (item 'Bekering minderjarigen')

van de werkinstructie, maar het zou in dit kader wel van nut geweest zijn indien de WI meer handvatten had geboden voor de vaststelling van wat op diverse onderdelen wel en niet de bedoeling is, zoals *IB2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken* wel doet met bijvoorbeeld de aanwijzing dat het niet de bedoeling is een theologische discussie aan te gaan. Wel is onze stichting in principe positief over de aanstelling van zogeheten bekeringscoördinatoren op de AC's waarbij verwacht mag worden dat zij de door ons gewenste intervisie vorm zullen geven. Ook is onze stichting uitgenodigd voor periodiek overleg met de bekeringscoördinatoren, al zijn er onzerzijds nog wel vraagtekens omtrent de frequentie en de inhoudelijke invulling van het overleg. Er is tot nu toe één (oriënterend) overleg geweest in februari 2018 en de volgende staat gepland voor eind september 2018. Daarmee is nog geen duidelijk beeld ontstaan omtrent de invulling en effectiviteit van dit overleg.

3.4 TOLKEN

Zoals reeds gemeld in onze reactie op de kamerbrief van 4 juli 2018³⁶ is onze stichting is zeer teleurgesteld over de ontkenning door de staatssecretaris van de knelpunten die wel degelijk ervaren worden. In de IND *Nieuwsbrief voor Tolken* van december 2012 zijn goede aanbevelingen opgenomen en in de loop van 2013 hebben we de nodige verbeteringen gezien. Onze stichting heeft evenwel geconstateerd en aangegeven dat deze verbeteringen inmiddels weer uit de aandacht zijn verdwenen. Onze stichting acht het een tekortkoming dat de WI aan de rol van de tolk geen aandacht besteedt, noch wat betreft de kwaliteit van vertaling van specifieke christelijke termen noch van de intimidatie die helaas van sommige moslimtolken uitgaat. De verwijzing naar klachtenprocedures en naar de mogelijkheid van het aanbrengen van correcties en aanvullingen acht onze stichting volstrekt ontoereikend omdat het enkel remedie achteraf is terwijl voorkomen altijd beter is dan genezen. Bovendien blijken correcties op een kennelijke verkeerde vertaling geregeld niet geaccepteerd te worden en ook op dit punt is het een gemis dat de WI geen aanwijzingen biedt hoe met correcties aangaande de vertaling om te gaan. De staatssecretaris heeft onze zorgen hieromtrent geheel niet weggenomen.

3.5 ONDERZOEK

De kamer had niet alleen gevraagd om voorstellen voor betere waarborgen voor de asielbeoordeling van bekeerlingen, maar allereerst om onderzoek te doen waar verbetering geboden is. Dit onderzoek is blijkens een kamerbrief van de SJ&V wel uitgevoerd maar de resultaten daarvan zijn niet bekend gemaakt. Naast het eigen onderzoek door de IND is ook het WODC gevraagd onderzoek te doen. De resultaten daarvan worden in het najaar verwacht.³⁷ Daarmee is thans niet te beoordelen of de nieuw ingevoerde WI een goede verwerking biedt van de bevindingen uit de onderzoeken. Overigens stelt de SJ&V in zijn kamerbrief dat er in het kader van het onderzoek gesprekken zijn gevoerd met vertegenwoordigers van verschillende belangenorganisaties. Onze stichting tekent hierbij aan dat het tweetal gesprekken dat met onze stichting is gevoerd niet direct in het kader stonden van voornoemd onderzoek maar oriënterend van karakter waren en dat gesprekken in het kader van voornoemd onderzoek zelf niet meer hebben plaatsgevonden. Gevolg is dat onze stichting nu enkel achteraf kan constateren dat onderhavige WI niet tegemoetkomt aan een aantal belangrijke knelpunten in de asielbeoordeling van bekeerlingen. Onze stichting zal een en andere de komende maanden met een eigen onderzoeksrapport verder staven en zal ook ten aanzien van de nieuwe asielaanvragen welke onder de werking van WI2018/10 beoordeeld worden monitoren in hoeverre de WI daadwerkelijk verbeteringen biedt.

³⁶ Te downloaden van <https://juridisch.gave.nl/open-brief>

³⁷ Kamerbrief 'De geloofwaardigheid van bekeerlingen en lhbt's' d.d. 4 juli 2018.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/07/04/brief-tweede-kamer-de-geloofwaardigheid-van-bekeerlingen-en-lhbt%E2%80%99s>

COLOFON

AUTEUR

Dr. Marnix Visscher, coördinator juridische ondersteuning

Versie 1.0, 24 augustus 2018

Op dit document is de Auteurswet van toepassing. Dit rapport kan gedownload worden van www.juridisch.gave.nl en mag vrij verspreid worden mits onverkort en met vermelding van deze bepaling en verwijzing naar voornoemde website..

JURIDISCHE ONDERSTEUNING GAVE

Stichting Gave verlangt ernaar dat de vluchtelingen die naar ons land komen, worden gezien en geliefd. Gave is een interkerkelijke organisatie, die kerken en christenen bewust maakt van de bijbelse roeping om vluchtelingen gastvrij te ontvangen. De afdeling juridische ondersteuning geeft advies aan kerken en vrijwilligers aangaande vragen die liggen op het terrein van het vreemdelingenrecht. De afdeling biedt ook ondersteuning aan christenen die asiel aanvragen op grond van vrees voor geloofsvervolging.

Stichting Gave

Marie Curiestraat 35
3846 BW Harderwijk
T 0341 - 460 328
www.gave.nl | juridisch@gave.nl
IBAN NL85 INGB 0006 9900 56

